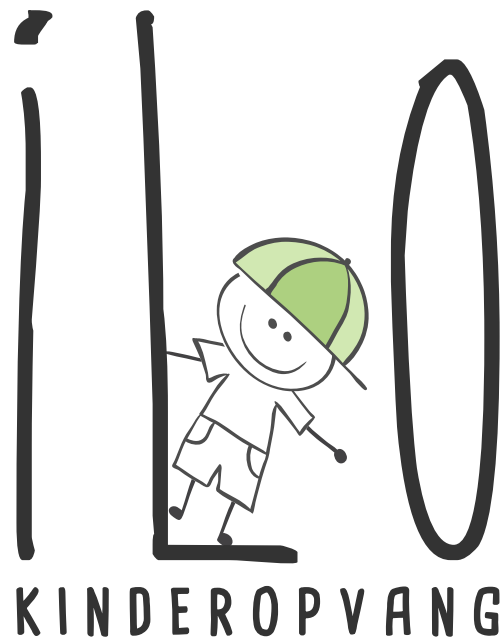

Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk geweld

Stappenplan meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de thuissituatie	Pagina 5
Afwegingskader	Pagina 7
Begripsbepaling kindermishandeling	Pagina 11
Stappenplan vermoeden van een geweld- of zedendelict door een medewerker	Pagina 12
Stappenplan bij het signaleren van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling	Pagina 14
Bijlage 1: Signalenlijst kindermishandeling 0-4 jaar	Pagina 17
Bijlage 2: signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar	Pagina 25
Bijlage 3: signalen die kunnen duiden op mogelijk geweld of zedendelict door collega	Pagina 33
Bijlage 4: draaiboek aanleggen	Pagina 36
Bijlage 5: Sociale kaart van kinderopvang ILO	Pagina 37

MELDCODE HUISELIJK GEWELD KINDEROPVANG ILO

Het bevoegd gezag van Kinderopvang ILO

Overwegende

- dat ILO verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan zijn cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van de beroepskrachten die werkzaam zijn bij ILO op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- dat ILO een meldcode wenst vast te stellen zodat de beroepskrachten die binnen ILO werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat ILO in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder huiselijk geweld wordt verstaan: lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld, of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring. Waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele, psychische of economische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer.
Daaronder worden ook begrepen vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: familieleden, huisgenoten, mantelzorgers;
- dat onder kindermishandeling wordt verstaan: elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Daaronder is ook begrepen eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking en het als minderjarige getuige zijn van huiselijk geweld tussen ouders en/of andere huisgenoten. Onder het kopje 'begripsbepaling kindermishandeling' op pagina 6 is een uitgebreidere omschrijving van het begrip kindermishandeling te vinden.
- dat onder beroepskracht in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor ILO werkzaam is en die in dit verband aan cliënten van de organisatie zorg, begeleiding, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder cliënt in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent.
- In aanmerking nemende de Wet bescherming persoonsgegevens; de Jeugdwet, en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en het privacyreglement van ILO.

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast;

Alle medewerkers van ILO hebben een beroepsgeheim. Dit betekent dat alle vertrouwelijke informatie van het kind niet wordt doorgespeeld aan derden. Hier kan alleen een uitzondering op worden gemaakt middels het meldrecht, op het moment dat een medewerker van ILO inschat dat de fysieke of emotionele veiligheid van het kind in gevaar is. In de meldcode van ILO wordt beschreven middels welke stappen dit beroepsgeheim kan worden doorbroken.

VERANTWOORDELIJKHEDEN BINNEN KINDEROPVANGORGANISATIES

Omschrijving van de verantwoordelijkheden:

- **De beroepskracht/pedagogisch medewerker*** dient deskundig te zijn in het herkennen en bespreken van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling. Onder signaleren wordt verstaan het waarnemen en interpreteren van aanwijzingen in gedrag en lichamelijk welzijn van het kind, in het gedrag van de ouders en in de gezinsomgeving die mogelijk wijzen op huiselijk geweld of kindermishandeling. Deze signalen dienen zo snel mogelijk te worden neergelegd bij de aandachtsfunctionaris. De beroepskracht dient ook alert te zijn op signalen die wijzen op een geweld- of zedendelict gepleegd door een collega of signalen die wijzen op seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling. Er wordt geadviseerd om de deskundigheidsbevordering van beroepskrachten op dit onderwerp een structurele plek te geven in het scholingsplan.
- **De aandachtsfunctionaris** heeft een centrale en adviserende rol in de stappen rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in huiselijke kring. Het advies is daarom om een aandachtsfunctionaris aan te stellen. Deze beroepskracht is meestal een leidinggevende of ervaren senior en dient het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling binnen de instelling te borgen. Hiertoe dient de aandachtsfunctionaris deskundig te zijn in het signaleren, handelen en delen van zorg en op de hoogte te zijn van de werkwijze van de meldcode en de afspraken binnen de eigen organisatie. De aandachtsfunctionaris heeft tevens contact met externe partijen als bijvoorbeeld [Veilig Thuis](#).
- **De houder**** draagt de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit protocol. De houder is verantwoordelijk voor het opnemen van de meldcode in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid en dat deze aansluit op werkprocessen binnen de organisatie.
De houder draagt er zorg voor dat beroepskrachten binnen de organisatie op de hoogte zijn van de meldcode en er naar kunnen handelen.
De houder is bij het vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega verplicht om in contact te treden met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs en ook tot het doen van aangifte als er sprake is van een reëel vermoeden.
De houder vervult daarnaast een centrale rol in de route bij signalen van een mogelijk geweld- of zedendelict door een collega en de route grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

* **De beroepskracht/ pedagogisch medewerker:** Het gaat hier om de beroepskrachten die werken op de groep. Dit zijn Esther van Baal en Denise Arts (dit zijn ook de houders). In sommige gevallen zijn dit de invalskrachten: Malou Arts en Eva Lamers.

** **De houder:** Beide eigenaren van de kinderopvang, de werkgever (Esther en Denise). In geval van een geweld- of zedendelict bespreken zij samen welke stappen ondernomen zullen worden. Zij zijn beide tevens aandachtsfunctionaris.

Om ervoor te zorgen dat al onze medewerkers (en invallers) op de hoogte zijn van deze meldcode krijgen zij voor aanvang van de werkzaamheden een exemplaar toegestuurd die zij moeten doornemen. Eens per half jaar zal de meldcode tijdens de teamvergadering worden doorgenomen ter herhaling.

Na een calamiteit zal er binnen vijf dagen een evaluatie plaatsvinden binnen het team. Aan de hand daarvan zal (indien nodig) het gezondheid- en veiligheidsbeleid worden aangepast.

DEEL 1: MELDCODE HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING IN DE THUIS-SITUATIE

Stap:	Verantwoordelijke:	Te ondernemen actie:
1	De beroepskracht	<p>SIGNALLEN IN KAART BRENGEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observeer het kind • Breng signalen bij het kind in kaart met behulp van de lijst met signalen in bijlage drie en vier. • Bespreek de zorg met één van beide houders. • Documenteer de bevindingen.
2	De beroepskracht	<p>OVERLEG MET EEN COLLEGA, RAADPLEEG EVENTUEEL VEILIG THUIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bespreek signalen met collega's • Overleg met de houder/aandachtsfunctionaris voor advies. • Neem contact op met Veilig Thuis voor advies • Neem contact op met letseldeskundige voor advies • Documenteer de bevindingen. <p>Zeer belangrijk!!: Bij specifieke vormen van geweld, zoals eengerelateerd geweld, huwelijksdwang, seksueel misbruik en vrouwelijke genitale verminking wordt te allen tijde advies ingewonnen bij veilig thuis alvorens hier acties op uit worden gezet.</p>
3	De beroepskracht (vraag toestemming aan een van de leidinggevenden!)	<p>GESPREK OUDER/KIND</p> <p>De medewerker die de signalen heeft opgevangen bevraagd waar mogelijk, en alleen als dit een meerwaarde kan hebben, het kind naar de opgevangen signalen.</p> <p>Bespreek vervolgens de opgevangen signalen met een ouder van het kind. Als medewerker ga je nooit zomaar een gesprek aan met een ouder/ verzorger, zonder dat dit is overlegd en goedgekeurd door een van de leidinggevenden (Esther van Baal of Denise Arts).</p> <p>Tijdens een gesprek met ouders/ verzorgers;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Benoem je het doel van het gesprek. - Beschrijf je de vastgestelde feiten/ waarnemingen. - Geef je de tegenpartij de ruimte om een reactie te geven. - Benoem je interpretaties. <p>Je gaat <u>geen gesprek</u> aan als;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Daardoor de veiligheid van de cliënt, van uzelf of een ander in het geding zou kunnen raken. 2) U veronderstelt dat de cliënt door dit gesprek contact met u zal verbreken en de cliënt hierdoor niet meer voldoende kan worden beschermd tegen mogelijk geweld. <ul style="list-style-type: none"> • De gesprekken worden vastgelegd in het dossier van het kind.

4	De beroepskracht	<p>WEGEN VAN HET GEWELD A.D.V. AFWEGINGSKADER → (zie afwegingskader hier onder)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heb ik op basis van stap 1 tot en met 3 een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling? • Heb ik een vermoeden van acute of structurele onveiligheid? <p>Neem bij twijfel contact op met veilig thuis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Documenteer je bevindingen
5	De beroepskracht (vraag toestemming aan een van de leidinggevenden!)	<p>NEEM 2 BESLISSINGEN:</p> <p>1. Is melden noodzakelijk? Melden is noodzakelijk als er sprake is van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acute onveiligheid • Structurele onveiligheid <p>2. Is hulp verlenen of organiseren (ook) mogelijk? Hulp verlenen is mogelijk als:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De professional in staat is om effectieve/passende hulp te bieden of organiseren • De betrokkenen meewerken aan de geboden of georganiseerde hulp • De hulp leidt tot duurzame veiligheid <p>Indien hulp verlenen op basis van een van deze punten niet mogelijk is, is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk</p>

HET AFWEGINGSKADER:

- **Afweging 1: Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode nog steeds een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/ of kindermishandeling?**

Nee; Afsluiten en vastleggen in het dossier.

Ja; Ga verder met afweging 2.

Beschrijf deze conclusie in het dossier van het slachtoffer. Ook indien je tot de conclusie komt dat er geen sprake van vermoedens van kindermishandeling zijn.

- **Afweging 2: Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/ of structurele onveiligheid?**

Nee: Ga verder met afweging 3.

Ja; Melden bij 'Veilig thuis'.

Melden is altijd noodzakelijk in geval van acute of structurele onveilige situaties. Wij zullen uitleggen wat wij bij Ilo verstaan onder de begrippen acute en structurele onveiligheid.

Acute onveiligheid = Indien een persoon in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid de komende dagen niet gegarandeerd is en hij of zij direct bescherming nodig heeft:

Voorbeelden acuut onveilige situaties:

- Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft
- (Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe
- Poging tot verwurging
- (Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld
- Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel
- Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt
- Zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs

structurele onveiligheid = indien er sprake is van herhaling of voortduren van onveilige situaties of geweld in de relatie.

Voorbeelden structureel onveilige situaties:

- Er is sprake van herhaaldelijk geweld.
- Er zijn permanente onderbrekingen in de lichamelijke verzorging van het kind (krijgt niet genoeg slaap, niet genoeg te eten, niet de medische zorg die hij/zij nodig heeft.
- Er zijn permanente onderbrekingen in de geestelijke verzorging van het kind. Het kind krijgt geen warmte, weinig liefde, wordt voortdurend vernederd enz.

Drie factoren waarmee je kunt bepalen of er sprake is van structurele onveiligheid:

- Herhaling van geweld: kindermishandeling is vaak van chronische aard en stopt na hupverlening vaak onvoldoende, of keert naar enige tijd weer terug. Indien er acute signalen van kindermishandeling worden gesignaleerd is het dan ook belangrijk om de voorgeschiedenis mee te nemen bij je conclusie. Wanneer beroepskrachten signalen waarnemen van herhaling van ernstig onveilige gebeurtenissen, is het doen van een melding dan ook noodzakelijk.
- Oudersignalen: Ook ouders kunnen signalen vertonen die risico op kindermishandeling vergroten. Denk aan armoede en werkloosheid, psychiatrische problematiek, een verstandelijke beperking, verslavingsproblematiek of crimineel

gedrag van een ouder. Sterke voorspellers zijn bijvoorbeeld, suïcidepogingen, automutilatie, intoxicatie (alcohol of drugs) of partnergeweld bij de ouder. Aanwezigheid van ernstige ouderfactoren maakt schade voor het kind groot. De situatie van de ouder wordt dus ook altijd meegewogen bij het in kaart brengen voor risicofactoren van kindermishandeling.

- Kindsignalen: Denk hierbij aan onverklaarde blauwe plekken en gedragsveranderingen. Kinderen hoeven niet altijd signalen te laten zien en zijn ook niet altijd eenduidig. Ze hoeven dus ook niet leidend te zijn voor een melding. Breng de kindsignalen goed in beeld.

Disclosure = Een slachtoffer vraagt uit zichzelf een beroepskracht om hulp. Vaak ervaart het slachtoffer op dit moment acute crisis en vreest voor de eigen veiligheid of voor de veiligheid van gezinsleden. Dit direct bespreken met de pleger(s) kan juist zorgen tot situaties van acute crisis of structurele veiligheid. Melden gebeurt in dit geval alleen in afstemming met de beroepskracht, veilig thuis en het slachtoffer.

Probeer vermoedens te onderbouwen met feitelijke gebeurtenissen.

- ***Afweging 3: Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden?***

Nee; Melden bij 'Veilig thuis'.

Ja; Ga verder met afweging 4.

Als kinderopvang zijn wij geen hulpverlenende, maar een dienstverlenende organisatie. Dit betekent dat wij niet kunnen diagnosticeren, hulpverlening of onderliggende problematiek van ouders kunnen verminderen of oplossen. Wat wij wel kunnen bieden in geval van (dreiging van) huiselijk geweld is een plek waar het kind zich veilig kan voelen en zichzelf kan zijn. Waar hij zijn verhaal kwijt kan en waar er naar het kind wordt geluisterd, zonder dat hij veroordeeld wordt. Wij kunnen het kind helpen met het ontwikkelen van probleemoplossende en sociale vaardigheden, gevoel van eigenwaarde en het gevoel enig invloed te hebben op wat er in het leven gebeurt. Dit maakt dat het kind veerkrachtiger wordt, en beter om kan gaan met de vervelende of onveilige situaties.

Wij zullen voortdurend alert blijven op signalen. Ook indien er al hulpverlening wordt geboden of is afgerond. Van deze signalen zullen wij een melding doen bij veilig thuis indien wij sterke vermoedens hebben van kindermishandeling of een onveilige situatie voor het kind. In samenspraak met veilig thuis zullen wij de veiligheid van het kind blijven monitoren en de actuele veiligheidsrisico's (verhuizing, nieuwe partner, ontslag, behandeling, opname GGZ enz.) steeds opnieuw inschatten bij veranderende situaties in het gezin. Ook kunnen wij ouders doorverwijzen naar andere maatschappelijke instanties indien zij ergens tegen aan lopen.

- ***Afweging 4: Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Ofwel: ben ik in staat de hulp in samenwerking met de betrokkenen te bieden of organiseren?***

Nee; Melden bij 'Veilig thuis'.

Ja; hulp bieden of organiseren. Ga verder met afweging 5.

- **Afweging 5: Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van veiligheid en/of het herstel van alle betrokkenen?**

Nee; (Opnieuw) melden bij 'Veilig thuis'.

Ja; Hulp afsluiten met afspraken over het volgend van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

Als medewerker van de kinderopvang blijven wij het kind monitoren tijdens en na hulpverlening aan het gezin bij huiselijk geweld of kindermishandeling. Indien wij (nieuwe) signalen zien zullen wij dit weer melden bij veilig thuis.

Alle overwegingen van het afwegingskader worden genoteerd in het dossier.

MELDEN:

De eindverantwoordelijke voor de beslissing over het al dan niet doen van een melding zijn beide houders. Zij besluiten in goed overleg samen of er wel of geen melding wordt gemaakt. Indien er wordt besloten een melding te maken, gaat de houder eerst het gesprek aan met de ouders van het kind. De houder geeft aan een melding te gaan doen, de reden waarom er een melding wordt gemaakt en wat het betekent voor het kind en de ouders. Als de ouders bezwaar hebben gaat de houder samen met de ouders het gesprek aan om te kijken hoe ze elkaar tegemoet kunt komen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mogelijke bezwaren en de noodzaak om het kind te beschermen tegen eventueel geweld/mishandeling. Wordt er besloten om een melding te doen tegen de wil van de ouder of het kind in, stel jezelf dan eerst de volgende vragen:

- Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van het kind behartigen?
- Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
- Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
- Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
- Als ik besluit om te spreken, wie moet ik dan welke informatie verstrekken, zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Alle overwegingen worden beschreven in het dossier van het kind.

Iedere medewerker krijgt de stappen van de meldcode mee in zijn werkinstructie. Tijdens elke vergadering worden de stappen van de meldcode opnieuw doorgenomen.

BEROEPSGEHEIM EN WETTELIJK MELDRECHT:

Algemene zwijgplicht:

De beroepskracht in de kinderopvang heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over kinderen en ouders aan derden te verstrekken, tenzij daarvoor toestemming bestaat. Voor de kinderopvang geldt dat hiervoor dus toestemming van ouders noodzakelijk is. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken. Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken.

Wettelijk meldrecht:

Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft het wettelijk recht om, zo nodig zonder toestemming van de ouders van hun cliënt, vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld, bij Veilig Thuis te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om, zonder toestemming van de cliënt, op verzoek van Veilig Thuis informatie over betrokkene te verstrekken. De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt.

Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met één van beide houders en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest.

Jaarlijks overleg (over scholing van medewerkers):

Eens per jaar wordt er overlegd met zowel de houders als de medewerkers van kinderopvang- ILO op basis van een kort schriftelijk jaarverslag over:

- Op welke wijze de implementatie en de werking van de meldcode in het komende jaar kan worden bevorderd.
- Welk aandeel de houder hierin zal hebben.
- Over de wijze waarop de houder in het komende jaar vorm zou kunnen geven aan zijn verantwoordelijkheid voor scholing van de medewerkers die met de meldcode moeten werken.

DOCUMENTATIE EN VERTROUWELIJKHEID:

Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen worden schriftelijk vastgelegd in het dossier van het kind, te vinden in de ILO- App. Deze is beveiligd met een wachtwoord waar alleen medewerkers van ILO van in het bezit zijn.

BEGRIPSBEPALING KINDERMISHANDELING:

- **Lichamelijke mishandeling:**
Alle vormen van lichamelijk geweld tegen een kind. Denk aan slaan, schoppen, bijten, knijpen, laten vallen, toebrengen van brandwonden, Münchhausen-by-proxy en meisjesbesnijdenis.
- **Lichamelijke verwaarlozing:**
Ouders komen gedurende langere tijd niet tegemoet aan de lichamelijke basisbehoeften van het kind. Bijvoorbeeld krijgt het kind structureel te weinig, slechte voeding, wordt het niet voldoende beschermt tegen kou, krijgt het kind niet de medische zorg die hij/zij nodig heeft en worden er onvoldoende ontwikkelingsmogelijkheden geboden aan het kind.
- **Psychische mishandeling:** Wanneer ouders of andere opvoeders het kind afwijzen of vijandigheid uitstralen naar het kind. Het gaat bijvoorbeeld om het kind uitschelden, duidelijk maken dat het niet gewenst is en opzettelijk bang maken. Ook het kind opsluiten en vastbinden valt onder psychische mishandeling.
- **Psychische verwaarlozing:** ouders/ verzorgers schieten voortdurend te kort in het geven van positieve aandacht aan het kind. Ze negeren de basisbehoefte van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid en steun. Psychische verwaarlozing is ook onvoldoende ouderlijk gezag en onvoldoende structuur in de opvoeding.
- **Seksueel misbruik:** Alle seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt. Je kunt hierbij denken aan begluurd worden, moeten toezien bij seksuele handelingen van een volwassene, of zelfs betasting of verkrachting door een volwassene.
- **Getuige van huiselijk geweld:** Het kind is getuige van geweld in het gezin. Ze horen conflicten tussen ouders, worden geconfronteerd met verwondingen van een ouder of het moeten vluchten van een ouder.
- **Beroepskracht:** Degene die werkzaam is op de werkvloer. Dit kan bij ILO één van beide houders of één van de invalskrachten zijn.
- **De houder:** Denise Arts en Esther van Baal. Beide eigenaar van kinderopvang ILO.

**DEEL 2: MELDPlicht BIJ EEN VERMOEDEN VAN EEN GEWELD- OF ZEDENDELICT
DOOR EEN MEDEWERKER:**

Stap:	Verantwoordelijke:	Te ondernemen actie:
1A	Beroepskracht	<p>IN KAART BRENGEN VAN SIGNALLEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observeer • Breng signalen in kaart • documenteer <p>Probeer vermoedens te onderbouwen met voorbeelden uit voorbeeldlijst met signalen voor kinderen tot vier jaar in bijlage één, twee en drie.</p>
1B		<p>DIRECT MELDING DOEN VAN VERMOEDEN BIJ DE HOUDER</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meldt bij vermoeden van een geweld- of zedendelict door een collega jegens een kind dit direct bij de houder (tenzij het vermoeden de houder betreft). Indien de melding over de houder gaat doet de constaterende beroepskracht direct een melding bij de politie. De beroepskracht kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur van het onderwijs.
2	De houder	<p>IN OVERLEG TREDEN MET VERTROUWENSINSPECTEUR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Treed direct in overleg met de vertrouwensinspecteur indien je aanwijzingen hebt dat een collega een geweld- of zedendelict begaat of heeft begaan jegens het kind. <ol style="list-style-type: none"> 1. De vertrouwensinspecteur geeft advies over het al dan niet doen van aangifte. 2. De houder gaat in gesprek met de betrokkenen om de mogelijk verstoorde werkhouding te herstellen. 3. Houder doet aangifte tegen de medewerker indien de uitkomst is dat er een redelijk vermoeden bestaat van een geweld- of zedendelict van de medewerker naar het kind. 4. Resultaten worden gedocumenteerd.
3	De houder	<p>AANGIFTE DOEN BIJ REDELIJK VERMOEDEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je bent verplicht bij redelijk vermoeden aangifte te doen bij de politie <ol style="list-style-type: none"> 1. Stel de beroepskracht in ieder geval voor de duur van het onderzoek op non-actief. 2. Leg een draaiboek aan (zie bijlage 4). 3. Raadpleeg veilig thuis of de GGD voor advies en ondersteuning. 4. Regel ondersteuning voor het kind en de ouders. Dit kan bij de GGD of bij veilig thuis. De houder informeert ouders van het betreffende kind over de mogelijkheid om aangifte te doen. De houder houdt contact, toont betrokkenheid en informeert ouders over de voortgang

		<p>van het onderzoek en andere zaken die voor ouders van belang zijn. De houder informeert ouders van de overige kinderen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Volgt het ingestelde onderzoek van de politie. 6. Documenteert elk resultaat van deze stap.
4	De houder	<p>HANDELEN NAAR AANLEIDING VAN ONDERZOEK POLITIE</p> <p>Op basis van de uitkomsten kan de houder verschillende maatregelen nemen. De medewerker:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laat medewerker rehabiliteren indien er geen sprake is van een geweld- of zedendelict. De beroepskracht wordt in zijn functie hersteld. De houder kan de beroepskracht een rehabilitatietraject aanbieden en maatregelen nemen tegen degene die valselijk een beschuldiging heeft geuit (excuses, schorsing, verwijdering). 2. Geeft de medewerker een waarschuwing: de houder geeft een schriftelijke waarschuwing met de mededeling dat herhaling van het ongewenste gedrag arbeidsrechtelijke gevolgen heeft. De waarschuwing wordt opgenomen in het personeelsdossier. 3. Er worden arbeidsrechtelijke maatregelen getroffen indien uit onderzoek blijkt dat kindermishandeling heeft plaatsgevonden. bijvoorbeeld; ontslag wegens dwingende redenen, ontbinding van de arbeidsovereenkomst via de kantonrechter. 4. En documenteert de stappen die worden genomen en keuzes die worden gemaakt.
5	De houder	<p>NAZORG BIEDEN EN EVALUEREN</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bied door middel van een ouderavond nazorg aan ouders en kinderen. Hierbij wordt een deskundige van de GGD of veilig thuis uitgenodigd. 2. Bied nazorg aan beroepskrachten. 3. Organiseer ouderavonden. 4. Verwijs door naar externe hulp. 5. Evalueer de procedures. 6. Documenteer de gezette stappen.

**DEEL 3: STAPPEN BIJ HET SIGNALEREN VAN SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND
GEDRAG TUSSEN KINDEREN ONDERLING:**

Stap:	Verantwoordelijke:	Te ondernemen actie:
1	Beroepskracht	<p>IN KAART BRENGEN VAN SIGNALLEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observeer • Breng signalen in kaart (bijlage 1 en 2) • Bespreek signalen met collega's en leidinggevende documenteer
2	Beroepskracht	<p>MELD GEDRAG BIJ LEIDINGGEVENDE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bespreek dit gedrag met de ouders van de kinderen die dit gedrag hebben vertoond of ermee zijn geconfronteerd. Plan hiervoor een gesprek in op locatie of bij de ouder thuis. • Bevindingen worden vastgelegd in het kinddossier.
3	De houder	<p>BEOORDEEL DE ERNST VAN HET GEDRAG</p> <p>Om de juiste informatie te verkrijgen hoort de houder hierbij de beroepskracht en eventuele andere collega's uit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raadpleeg veilig thuis • Ga in gesprek over het gedrag met ouders van zowel het kind dat het gedrag vertoont als met de ouders van de kinderen die ermee worden geconfronteerd • Weeg de ernst van het gedrag: <ul style="list-style-type: none"> - Licht seksueel grensoverschrijdend gedrag: Bespreken in het team, inschakelen externe hulp niet nodig. Belangrijk is dat pedagogisch medewerkers en ouders het kind de juiste normen en waarden bijbrengen en het 'ongewenste' gedrag begrenzen. - Matig seksueel grensoverschrijdend gedrag: de pedagogisch medewerker legt duidelijk uit aan het kind dat dit gedrag niet mag en waarom het niet mag. Er wordt gesproken met de betrokken kinderen over wat er is gebeurd en met ouders. De houder overlegt met veilig thuis of externe hulpverlening of advies noodzakelijk is en regelt dit waar nodig. - Ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag: er worden direct maatregelen genomen om te kunnen garanderen dat het gedrag niet meer kan voorvallen, zie hiervoor stap 4. Er wordt altijd onderzocht in hoeverre gedrag leeftijdsadequaat is en of er achterliggende problematiek achter het gedrag schuilgaat. • Deze stappen worden duidelijk vastgelegd in het kinddossier.
4	De houder	<p>MAATREGELEN NEMEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stel een intern onderzoek in • Schakel experts in zoals GGD en Veilig Thuis <p>werk hierbij nauw samen met veilig thuis en de GGD. Samen vormen zij een onderzoeksteam die het incident verder kunnen</p>

		<p>onderzoeken en advies geven hoe te handelen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organiseer zorg voor kinderen en ouders. <p>De houder plant een gesprek in met ouders waarin de vraag wat zij en het kind nodig hebben voorop staat. Er wordt excuus aangeboden voor het falend toezicht en de onveilige situatie op de kinderopvang en wordt benadrukt dat er wordt onderzocht hoe verbetering binnen de organisatie kan worden doorgevoerd om herhaling te voorkomen. Professionele hulp wordt aangeboden aan alle betrokkenen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ga in gesprek met ouders van kind dat gedrag vertoont en met de ouders van kinderen die geconfronteerd werden met het gedrag over de te nemen maatregelen. <p>Er wordt gezocht naar een oplossing die voor beide ouders bevredigend is. Een oplossing zou kunnen zijn dat de plaatsingsovereenkomst wordt opgezegd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het kind dat grensoverschrijdend gedrag heeft vertoont wordt afgeschermd van de groep. • Documenteer <p>Conclusies en bevindingen worden geregistreerd in het kinddossier.</p>
5	De houder	<p>BESLISSEN EN HANDELEN</p> <p>Beslis n.a.v. het onderzoek over de opvang van het kind dat het gedrag heeft vertoond</p> <p>De volgende opties zijn mogelijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Het kind blijft op de groep</i> Wanneer de houder/directie constateert dat er op grond van het verrichte onderzoek geen aanleiding is aan te nemen dat het gedrag zich zal herhalen of dat de aanwezigheid van het kind volgens betrokken partijen bedreigend is voor andere kinderen, kan in overleg met betrokken ouders, worden besloten het kind op de betreffende groep van de kinderopvangorganisatie te laten. 2. <i>Het kind gaat naar een andere groep of kinderopvangorganisatie</i> De houder kan besluiten dat het in het belang is van het kind en/of de kinderen die met het gedrag geconfronteerd zijn, dat het kind naar een geheel andere kinderopvangorganisatie gaat. De houder/directie kan hierin de ouders adviseren en eventueel contact opnemen met een andere kinderopvangorganisatie. Ook kunnen ouders zelf de conclusie trekken dat hun kind naar een andere locatie of kinderopvangorganisatie gaat. 3. <i>Het inzetten van hulp</i> Met advies van Veilig Thuis en in overleg met de ouders kan hulpverlening voor het kind worden ingezet.

		<p>4. <i>Melding bij Veilig Thuis</i></p> <p>De houder/directie doet een melding bij Veilig Thuis (conform de meldcode in deel 1). Het gedrag van het kind kan namelijk ook op andere problematiek wijzen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevindingen en conclusies worden gedocumenteerd in he kinddosier.
6	De houder	<p>NAZORG BIEDEN EN EVALUEREN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bied nazorg voor ouders, kinderen en beroepskrachten • Organiseer ouderavonden <p>De houder organiseert een ouderavond waarbij alle betrokkenen over het seksueel grensoverschrijdende gedrag op de hoogte worden gebracht en waarin ouders wordt gevraagd aan welke vorm van nazorg zij behoefte hebben. Tijdens de ouderavond wordt benoemd naar welke instanties ouders kunnen gaan voor nazorg.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verwijs door naar externe hulp • Evalueer de procedures <p>Middels een schriftelijk evaluatieformulier worden ouders, personeel en andere betrokkenen bevraagd naar wat er is gebeurd en welke procedures er zijn gevolgd, welke mogelijke verbeteringen in afspraken en procedures worden aangebracht.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Documenteer <p>De geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het seksueel grensoverschrijdend gedrag worden geregistreerd en bewaard volgens de geldende regels in ons privacybeleid.</p>

BIJLAGE 1: SIGNALENLIJST KINDERMISHANDELING 0- TOT 4-JARIGEN

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 4 tot en met 12 jaar (bijlage 4).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met aandachtsfunctionaris kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. PSYCHOSOCIALE SIGNALEN

ONTWIKKELINGSSTOORNISSEN

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het mag verwachten

RELATIONELE PROBLEMEN

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf
- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen:

- Speelt niet met andere kinderen
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

GEDRAGSPROBLEMEN

- Plotselinge gedragsverandering
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Labiel, nerveus
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief
- Hyperactief
- Niet lachen, niet huilen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Eetproblemen
- Slaapstoornissen
- Vermoeidheid, lusteloosheid

2. MEDISCHE SIGNALLEN

LICHAMELIJKE KENMERKEN (SPECIFIEK VOOR LICHAMELIJKE MISHANDELING)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

VOEDINGSPROBLEMEN

- Ondervoeding
- Voedingsproblemen bij baby's
- Steeds wisselen van voeding
- Veel spugen
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- Weigeren van voeding
- Achterblijven in lengtegroei

VERZORGINGSPROBLEMEN

- Slechte hygiëne
- Ernstige luierslag
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

3. KENMERKEN OUDERS/GEZIN

OUDER/KIND RELATIESTOORNIS

- Ouder draagt kind als een 'postpakketje'
- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

SIGNALEN OUDER

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd

GEZINSKENMERKEN

- 'Multi-probleem' gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, et cetera
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR SEKSUEEL MISBRUIK

LICHAMELIJKE KENMERKEN

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

RELATIONELE PROBLEMEN

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

GEDRAGSPROBLEMEN

Afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaate seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houderige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. SIGNALLEN DIE SPECIFIEK ZIJN VOOR KINDEREN DIE GETUIGE ZIJN VAN HUISELIJK GEWELD

GEDRAGSPROBLEMEN

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. SIGNALLEN DIE SPECIFIEK ZIJN VOOR PEDIATRIC CONDITION FALSIFICATION (PCF) EN FACTITIOUS DISORDER BY PROXY (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen of het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF worden blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF. Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulpen, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze worden ontlast van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. SIGNALEN VAN KINDEREN DIE GECONFRONTEERD ZIJN MET SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG VAN EEN ANDER KIND

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. SIGNALEN VAN KINDEREN DIE SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG VERTONEN NAAR ANDERE KINDEREN

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie punt 4 van deze bijlage) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. KINDERPORNOGRAFIE

Onder 'productie van kinderpornografie' wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

BIJLAGE 2: SIGNALENLIJST KINDERMISHANDELING 4- TOT 12-JARIGEN

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen er signalen zijn. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst worden geconstateerd. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. Ook kunnen signalen in deze lijst overlappen met signalen in de lijst van kinderen van 0 tot en met 4 jaar (zie bijlage 3).

De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. In overleg met aandachtsfunctionaris kan er over zorgelijke signalen altijd worden overlegd met Veilig Thuis.

1. PSYCHOSOCIALE SIGNALEN

ONTWIKKELINGSSTOORNISSEN

- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- Regressief gedrag (terugval in ontwikkeling)
- Niet zindelijk

RELATIONELE PROBLEMEN

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Kind is bang voor ouders
- Kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen

- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen

- Speelt niet met andere kinderen
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

GEDRAGSPROBLEMEN

- Plotselinge gedragsverandering
- Labiel, nerveus gespannen
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief
- Hyperactief
- Destructief
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Niet huilen, niet lachen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Schuld- en schaamtegevoelens
- Zelf verwondend gedrag

- Eetproblemen
- Anorexia/boulimia
- Slaapstoornissen
- Bedplassen/broekpoepen

2. MEDISCHE SIGNALLEN

LICHAMELIJKE KENMERKEN (SPECIFIEK VOOR LICHAMELIJKE MISHANDELING)

- Blauwe plekken/striemen
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens

VERZORGINGSPROBLEMEN (SPECIFIEK VOOR VERWAARLOZING)

- Slechte hygiëne
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg

OVERIGE MEDISCHE SIGNALLEN

- Ondervoeding
- Achterblijven in lengtegroei
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

3. KENMERKEN OUDERS / GEZIN

OUDER-KIND RELATIESTOORNIS

- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

SIGNALEN OUDER

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd

GEZINSKENMERKEN

- 'Multi-probleem' gezin
- Ouder die er alleen voorstaat
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR SEKSUEEL MISBRUIK

LICHAMELIJKE KENMERKEN

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Recidiverende urineweginfecties
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

RELATIONELE PROBLEMEN

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

GEDRAGSPROBLEMEN

Afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet leeftijdsadequaate seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

5. SIGNALLEN DIE SPECIFIEK ZIJN VOOR KINDEREN DIE GETUIGE ZIJN VAN HUISELIJK GEWELD

GEDRAGSPROBLEMEN

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader of moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Opstandigheid
- Angst
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid

Problemen in sociaal gedrag en competentie:

- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden

6. SIGNALLEN DIE SPECIFIEK ZIJN VOOR PEDIATRIC CONDITION FALSIFICATION (PCF) EN FACTITIOUS DISORDER BY PROXY (FDP)

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen, het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF wordt blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF. Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Hoe is PCF te herkennen:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aandringt
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulden, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- Vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. SIGNALEN VAN KINDEREN DIE GECONFRONTEERD ZIJN MET SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG VAN EEN ANDER KIND

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind heeft angst voor een bepaald kind
- Het kind is consequent boos op een ander kind
- Het kind komt geschrokken, bang of verward terug nadat het met een ander kind of kinderen alleen is geweest
- Het kind wil consequent niet spelen met een bepaald kind

8. SIGNALEN VAN KINDEREN DIE SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG VERTONEN NAAR ANDERE KINDEREN

Naast onderstaande signalen kunnen de specifieke signalen bij seksueel misbruik (zie 4) duiden op seksueel overschrijdend gedrag van kinderen onderling.

- Het kind creëert een soort isolement rond het kind (apart nemen, zich afzonderen van de groep)
- Het kind domineert of vertoont macht over een ander kind
- Veelvuldige seksistische uitingen

9. KINDERPORNOGRAFIE

Onder 'productie van kinderpornografie' wordt verstaan: het vervaardigen van een afbeelding en/of het vastleggen op film, foto of iedere andere soort van informatiedrager, van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragingen moeten ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

BIJLAGE 3: SIGNALLEN DIE KUNNEN DUIDEN OP MOGELIJK GEWELD- OF ZEDENDELICT DOOR EEN COLLEGA

1. ONGEWENSTE ONGANGSVORMEN

Een beroepskracht of bemiddelingsmedewerker kan een niet-pluis-gevoel hebben over het gedrag van een andere collega of gastouder. Deze zullen vaak te maken hebben met ongewenste omgangsvormen. Ongewenste omgangsvormen komen tot uiting in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag. Dit gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die hiermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Onder ongewenste omgangsvormen worden handelingen verstaan van alle vormen van discriminatie, agressie, seksuele intimidatie, pesten en treiteren (hieronder beschreven). Ook gaat het om combinaties van dit gedrag en andere vormen van ongewenst gedrag die in het verlengde liggen of overeenkomen met het hieronder beschreven gedrag.

SEKSUELE INTIMIDATIE

Onder seksuele intimidatie wordt verstaan: ongewenste seksuele toenadering, verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Voorbeelden van verbale seksuele intimidatie:

- aanspreekvormen: bijvoorbeeld Alexia verbasteren tot Asexia
- kinderen aanspreken met "Hé lekker ding!"
- seksuele dubbelzinnigheden
- uitnodigen tot seksueel contact
- seksueel getinte grappen maken
- stoere verhalen over seksuele prestaties vertellen
- seksueel getinte opmerkingen maken over iemands uiterlijk

Voorbeelden van fysieke seksuele intimidatie:

- handtastelijkheden
- dwingen tot zoenen, knuffelen, strelen, geslachtsgemeenschap
- geslachtsdelen (laten) strelen of betasten boven of onder de kleding
- uitkleden

Voorbeelden van non-verbale seksuele intimidatie:

- staren, gluren, lonken
- iemand met de ogen uitkleden
- seksueel getinte cadeautjes geven
- confrontatie met kinderporno
- het kind (deels) ontbloot filmen of fotograferen
- het maken van obscene gebaren
- iemand seksueel geladen afbeeldingen/brieven/berichtjes sturen of geven.

AGRESSIE EN GEWELD

Er wordt gesproken van agressie en geweld als het kind psychisch en/of fysiek, verbaal of non-verbaal wordt lastiggevallen, bedreigd of aangevallen. Er zijn vier vormen van agressie en geweld:

1. Verbaal: schelden, schreeuwen, treiteren en beledigen
2. Non-verbaal: tegen iemand aandrukken, vasthouden, expres naar je toetrekken
3. Psychisch: lastig vallen, onder druk zetten, bedreigen met fysiek geweld en irriteren
4. Fysiek: schoppen, slaan, bijten, vastgrijpen en klemzetten

DISCRIMINATIE

Onder discriminatie wordt verstaan: elke vorm van ongerechtvaardigd onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur die ten doel heeft of tot gevolg kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens in de werk- of studie-gerelateerde situatie teniet wordt gedaan of aangetast alsmede iedere uiting in woord, gebaar of geschrift. Hierbij is sprake van ontoelaatbare opvattingen over achterstelling van mensen, doelbewuste belediging of van grievend handelen jegens anderen op grond van diens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele geaardheid of op enige andere grond.

PESTEN EN TREITEREN

Onder pesten en treiteren wordt verstaan: gedragingen waarbij sprake is van stelselmatig, gedurende een langere periode, psychisch of fysiek vernederen, kwetsen of anderszins lastigvallen van een persoon.

2. SIGNALLEN MET BETREKKING TOT SEKSUEEL MISBRUIK DOOR EEN BEROEPSKRACHT

- sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een beroepskracht.
- Beroepskracht creëert een soort isolement rond het kind (bijvoorbeeld apart nemen zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is of dat daar verslag van volgt)
- veelvuldige seksistische uitingen
- gespannen sfeer in de opvang
- kind is bang, gespannen, wanneer specifieke beroepskracht dienst heeft of telkens wanneer het met de specifieke beroepskracht of gastouder te maken heeft
- extreem concurreren met kinderen/collega's om de aandacht van de verdachte beroepskracht.

BIJLAGE 4. EEN DRAAIBOEK AANLEGGEN

Een draaiboek bestaat uit een registratie van de volgende actiepunten:

- omschrijving incident
- omschrijving van de maatregelen richting betrokken beroepskracht (non-actiefstelling)
- contact met politie
- consultatie van deskundigen
- de 'andere' ouders informeren
- activiteiten met kinderen
- omgaan met de pers
- nieuwe meldingen
- afronding
- nazorg
- opheffen crisissituatie

BIJLAGE 5: SOCIALE KAART VAN KINDEROPVANG ILO

Sociale kaart van kinderopvang ILO

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)

Telefoonnummer: 112

Organisatie : Crisisdienst Jeugd (bij noodsituaties)

Telefoonnummer:

Organisatie : Veilig Thuis (in regio)

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer :

E-mailadres :

Organisatie : Algemeen Maatschappelijk Werk (in regio)

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Jeugdzorg (in regio)

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : GGD (in regio)

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Jeugdgezondheidszorg (in regio)

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :